

Tisková zpráva

Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků - duben 2018

- ⊙ 58 % dotázaných zastává názor, že by Česká republika neměla uprchlíky ze zemí postižených válečným konfliktem přijímat vůbec, 35 % je pro jejich přijetí do doby, než se budou schopni vrátit do země svého původu. Jen velmi malá část občanů ČR (3 %) pak zastává názor, že by ČR měla uprchlíky přijmout a nechat je usadit se zde.
- ⊙ Ve srovnání s výsledky šetření z října 2017 došlo k poklesu (o 11 procentních bodů) podílu lidí, kteří zcela odmítají přijetí uprchlíků.
- ⊙ O aktuální vývoj okolo uprchlíků se zajímá 47 % respondentů, což představuje výrazný pokles zájmu oproti říjnu minulého roku na vůbec nejnižší úroveň, jaká byla od počátku srovnatelných šetření od října 2015 vůbec zaznamenána.
- ⊙ Češi většinou odmítají přijímání uprchlíků z oblasti Blízkého východu a severní Afriky a proti přijímání uprchlíků z muslimských zemí jsou v naprosté většině i tehdy, pokud by jejich odmítání mělo znamenat ztrátu peněz z fondů EU.
- ⊙ Česká veřejnost je relativně vstřícnější k přijímání uprchlíků z Ukrajiny, ovšem i v tomto případě podpora jejich přijímání je převažována nesouhlasem.

Zpracoval:

Jan Červenka

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 586; e-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

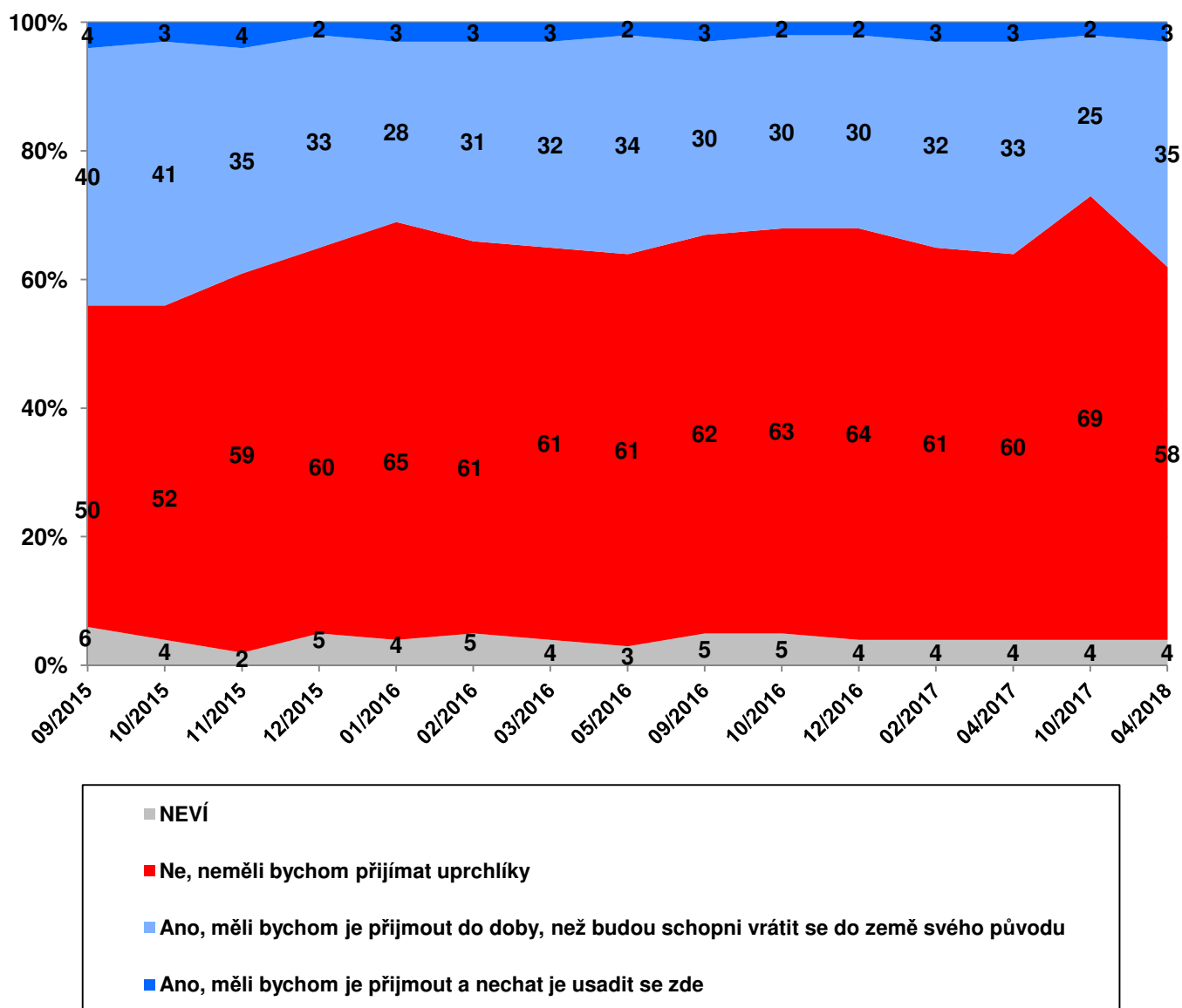

V dubnovém šetření Centrum pro výzkum veřejného mínění dotazovalo sadu otázek týkajících se postoje veřejnosti k přijímání uprchlíků a k situaci spojené s migrační krizí. Dotazovaní konkrétně vyjadřovali své postoje k přijímání uprchlíků z oblastí postižených válečným konfliktem obecně, uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky a uprchlíků z Ukrajiny. Do výzkumu byla rovněž zařazena otázka týkající se přijímání uprchlíků z muslimských zemí za předpokladu, že by odmítnutí mělo mít za následek ztrátu peněz z evropských fondů. Součástí dotazování bylo i zmapování zájmu o aktuální vývoj okolo této situace a vnímání situace jako bezpečnostní hrozby.

Jednou z klíčových oblastí, ke které se česká veřejnost vyjadřovala, byla otázka přijetí uprchlíků přicházejících do Evropské unie z oblastí postižených válečným konfliktem. Necelé tři pětiny (58 %) dotázaných zastávají názor, že by Česká republika neměla tyto uprchlíky přijímat vůbec, o málo více než třetina (35 %) je pak pro jejich přijetí do doby, než se budou schopni vrátit do země svého původu. Jen velmi malá část občanů ČR (3 %) zastává názor, že by ČR měla uprchlíky přijmout a nechat je usadit se zde natrvalo. Zbýlá 4 % oslovených se k této otázce nedokázala vyjádřit a zvolila možnost „nevím“.

Pokud se podíváme na vývoj postoje české veřejnosti od září roku 2015 do současnosti, vidíme, že nejprve postupně stoupal podíl těch, kteří by uprchlíky do České republiky nepřijímali vůbec. Tento vzestup z původní úrovně 50 % se zastavil v lednu 2016, kdy dosáhl 65 %, což bylo až do loňského říjnového šetření jeho dlouhodobé maximum. V období mezi únorem 2016 a květnem 2016 jsme mohli vidět mírný nárůst podílu lidí nakloněných přijetí válečných uprchlíků a zároveň určitou stabilizaci podílu těch, kteří je odmítají. Odmítavý postoj k uprchlíkům se přitom v tomto období a dále až do dubna 2017 pohyboval na či mírně nad úrovni tří pětín. V říjnovém výzkumu pak byl oproti předchozímu šetření z dubna 2017 zaznamenán zřetelný nárůst podílu těch, kdo uprchlíky odmítají (o 9 procentních bodů) na nové maximum 69 %. Zároveň o 8 procentních bodů poklesl podíl těch, kdo by souhlasili s dočasným přijetím uprchlíků, na vůbec nejnižší úroveň od počátku realizace srovnatelných šetření (25 %). Aktuální, tj. letošní dubnové šetření ovšem přineslo další obrát v podobě poklesu podílu striktního odmítání uprchlíků o 11 procentních bodů a nárůstu podílu těch, kdo jsou pro dočasné přijímání o 10 procentních bodů, čímž se výsledek přiblížil hodnotám zaznamenaným v listopadu 2015.

Graf 1. Postoj k přijímání uprchlíků ze zemí postižených válečným konfliktem – časové srovnání (%)¹

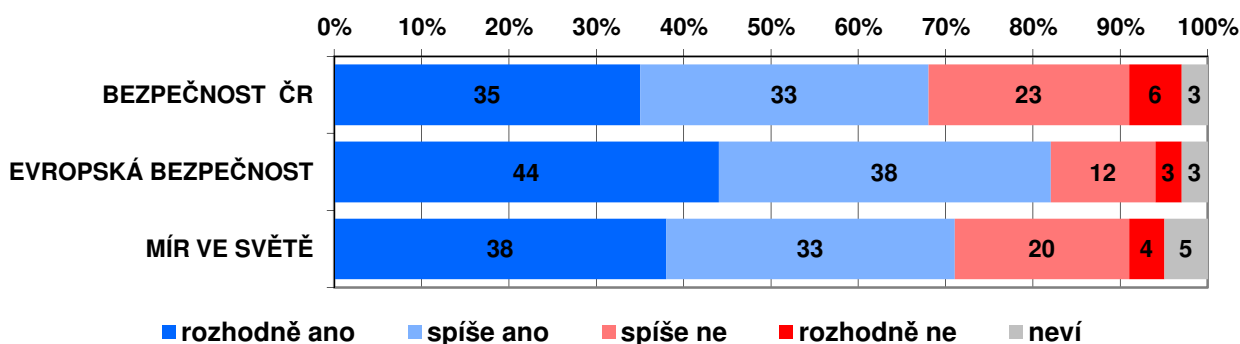
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 7. – 19. 4. 2018, 1115 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podpora přijímání uprchlíků se zvyšuje s nejvyšším dosaženým vzděláním a je vyšší u dotázaných s deklarovanou dobrou životní úrovní, případně spokojených se svým životem. Více otevření přijetí válečných uprchlíků jsou lidé, kteří se na pravolevé škále politické orientace řadí k pravému středu či k pravici. Z hlediska stranických preferencí jsou přijímání uprchlíků více nakloněni voliči ODS, TOP 09, KDU-ČSL a Pirátů, naopak ve zvýšené míře odmítavě se k němu stavějí rozhodnutí nevoliči a voliči SPD či KSČM. Proti přijímání uprchlíků se častěji staví lidé, kteří důvěřují prezidentovi. Dále je patrné, že lidé, kteří vnímají situaci kolem uprchlíků jako bezpečnostní hrozbu, zároveň častěji odmítají jejich přijetí. Názory respondentů se přitom významně neliší v závislosti na pohlaví, věku či náboženském vyznání.

¹ Znění otázky: „V uplynulém roce, zejména v důsledku vojenských konfliktů, čelila Evropská unie zvýšenému počtu uprchlíků. Podle Vašeho názoru, měla by Česká republika přijmout uprchlíky ze zemí postižených vojenskými konflikty? Možnosti odpovědi: Ano, měli bychom je přijmout a nechat je usadit se zde, ano, měli bychom je přijmout do doby, než budou schopni vrátit se do země svého původu, ne, neměli bychom přijímat uprchlíky.“

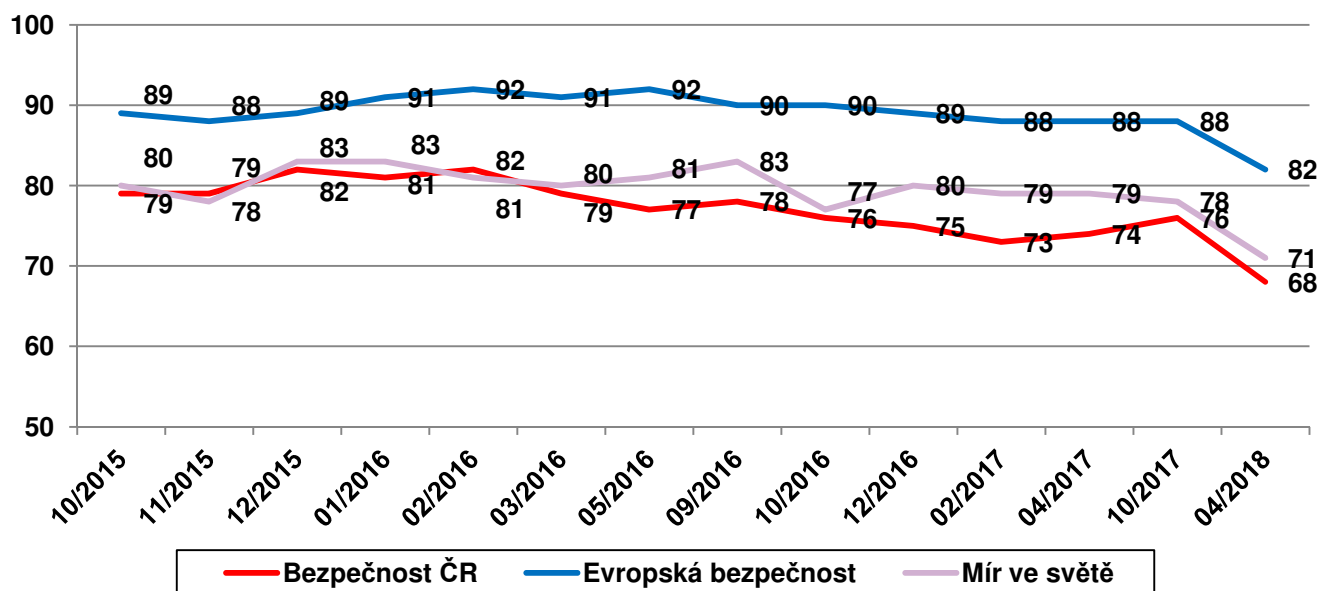
V další otázce vyjadřovali respondenti svůj názor na možné ohrožení bezpečnosti ČR, Evropy a obecně světového míru vlivem událostí spojených s uprchlíky (viz graf 2). Jako výraznou bezpečnostní hrozbu vnímají občané ČR uprchlíky zejména v evropském (82 %), ale i v specificky českém (68 %) či světovém (71 %) měřítku. V porovnání s předchozím výzkumem z října 2017 se celkové podíly těch, kdo vývoj situace okolo uprchlíků vnímají jako hrozbu, snížily (viz graf 3), přičemž poklesly primárně podíly těch, kdo odpověděli „rozhodně ano“ (o 12 procentních bodů v případě bezpečnosti ČR, o 14 procentních bodů v případě evropské bezpečnosti a o 10 procentních bodů v případě míru ve světě). V kontextu celého sledovaného období vidíme, že v současnosti je hodnocení vývoje situace okolo uprchlíků zřetelně méně silné, než bylo v období svého maxima v době od konce roku 2015 do léta roku 2016, a že ve všech třech sledovaných rovinách se aktuálně nachází na svém minimu od počátku srovnatelných měření (od října 2015).

Graf 2. Hodnocení situace okolo uprchlíků jako bezpečnostní hrozby (%)²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 7. – 19. 4. 2018, 1115 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Graf 3. Hodnocení situace kolem uprchlíků jako bezpečnostní hrozby – časové srovnání (%)

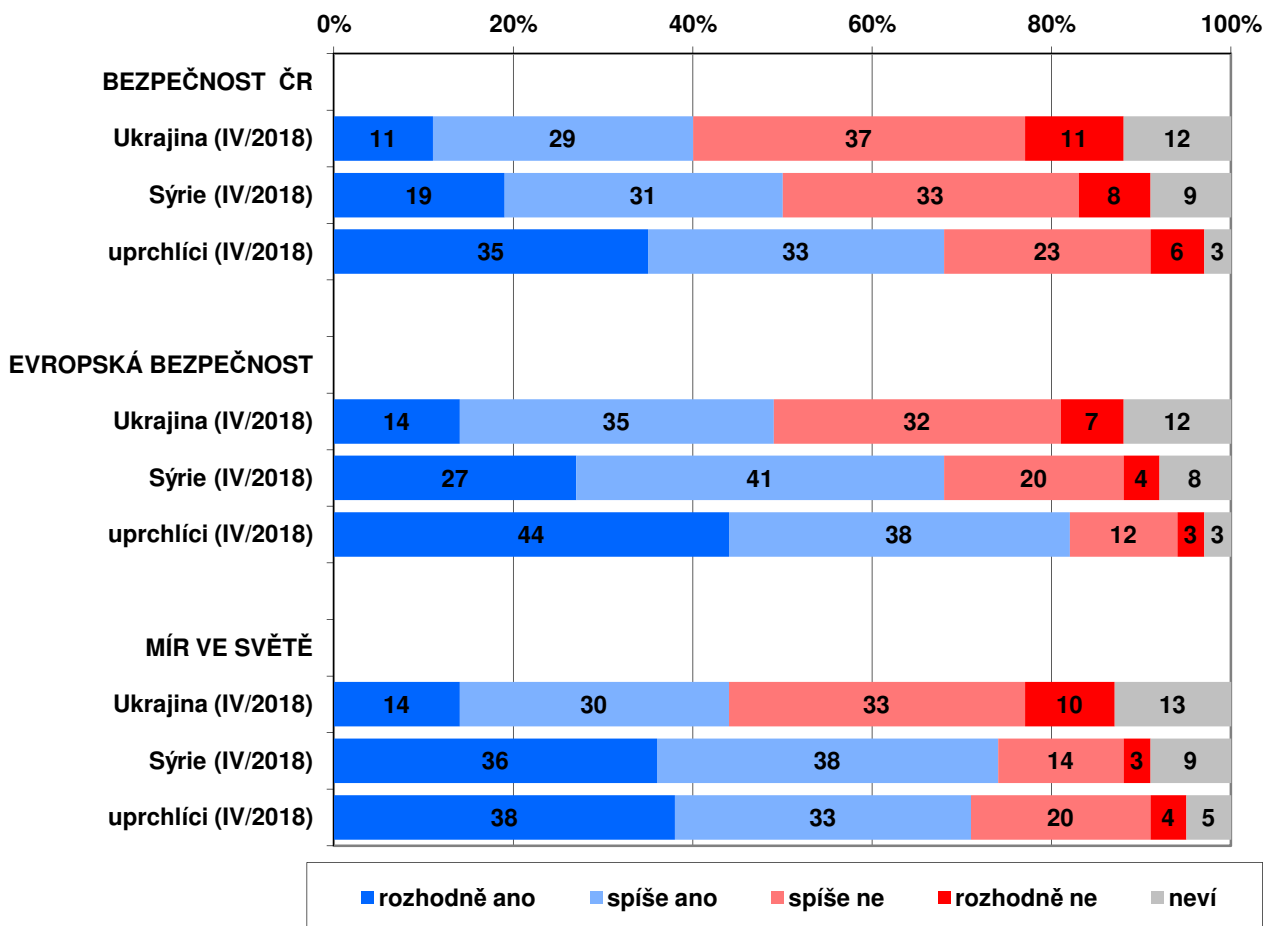
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Pozn. V grafu jsou vyznačeny pouze odpovědi „Ano“, které jsou součtem odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“.

² Znění otázky: „Je nebo není podle Vašeho názoru aktuální situace okolo uprchlíků hrozbou pro a) bezpečnost České republiky, b) evropskou bezpečnost, c) mír ve světě?“ Možnosti odpovědi: rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

Přes tento pokles je ale stále situace okolo uprchlíků vnímána silněji jako hrozba pro evropskou bezpečnost i pro bezpečnost České republiky, než konflikty na Ukrajině nebo v Sýrii a s konfliktem v Sýrii je pak hodnocena dosti podobně, pokud jde o hrozbu pro mír ve světě (viz graf 4).

Graf 4: Srovnání situace okolo uprchlíků s konflikty v Sýrii a na Ukrajině jako bezpečnostní hrozby (%)

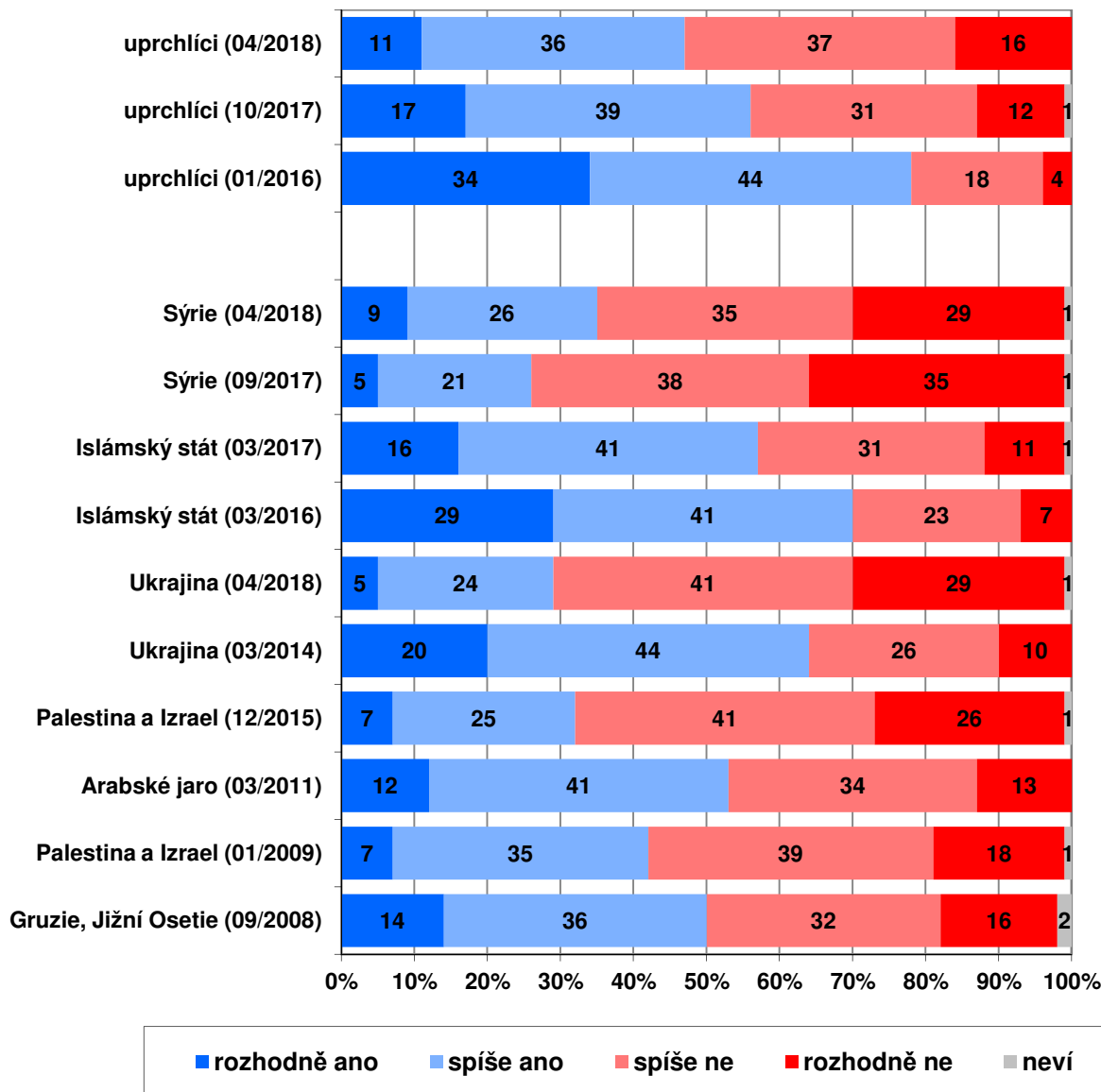
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 7. – 19. 4. 2018, 1115 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Zájem³ o aktuální vývoj situace kolem uprchlíků od posledního měření v říjnu 2017 zřetelně poklesl a je aktuálně nejnižší za celou dobu realizace srovnatelných měření od října 2015. I přes tento pokles, který je u jevů a událostí dlouhodobého charakteru obvyklý, však zájem zůstává nadále poměrně značný. Konkrétně se o aktuální vývoj okolo uprchlíků zajímá téměř polovina (47 %) respondentů (z toho 11 % se zajímá „rozhodně“ a 36 % „spíše“) a zbylých 53 % dotázaných se nezajímá (z toho 16 % se nezajímá „rozhodně“ a 37 % „spíše“). Pokud srovnáme zájem o dění kolem uprchlíků s jinými aktuálními událostmi ve světě, vidíme, že je výrazně vyšší než zájem o vývoj situace na Ukrajině či v Sýrii, je zhruba srovnatelný se zájmem o dění okolo konfliktu na Kavkaze mezi Ruskem a Gruzii po gruzínském pokusu o ovládnutí Jižní Osetie či o události Arabského jara v době, kdy šlo o velmi čerstvé a mediálně ostře sledované události. Pouze zájem české veřejnosti o dění týkající se tzv. Islámského státu a v době svého maxima ještě i konflikt na Ukrajině býval výrazně vyšší než aktuálně vyjadřovaný zájem o dění související s uprchlíky,

³ Znění otázky: „Zajímáte se o aktuální vývoj situace okolo uprchlíků? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.“

kteřý přitom v době svého maxima překonával i maximální hodnoty zájmu o dění na Ukrajině i o aktivity tzv. Islámského státu (viz graf 5).

Graf 5. Srovnání zájmu o vybrané události (%)

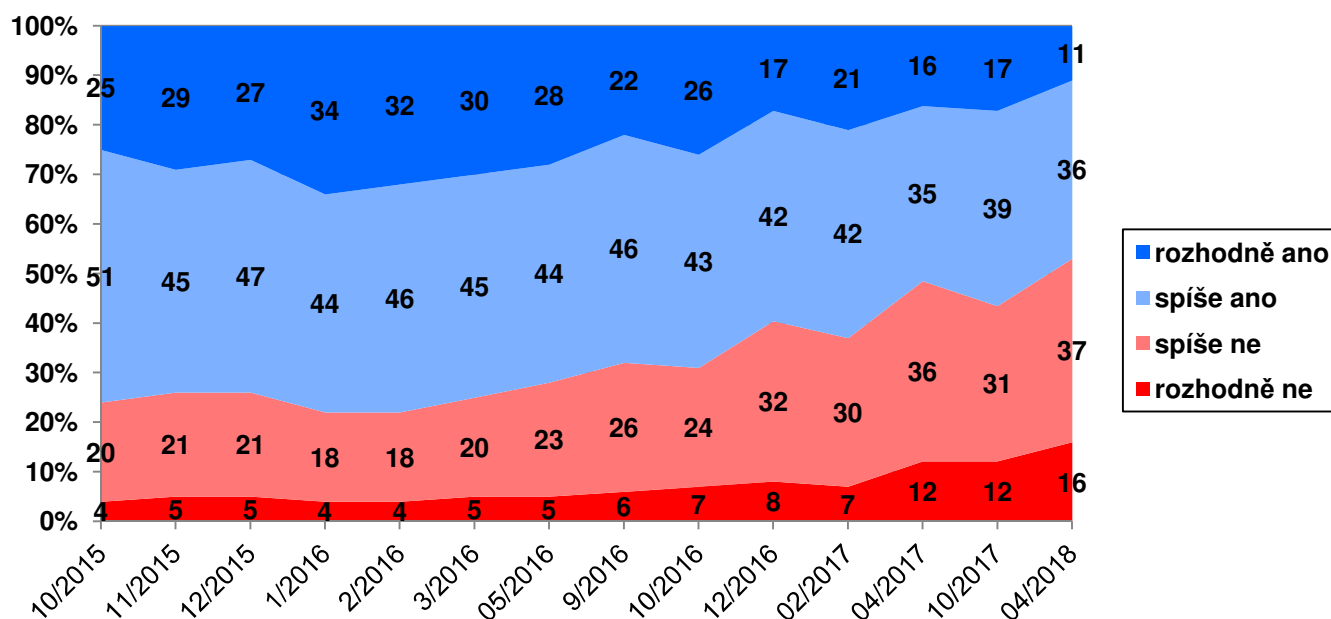

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Zájem o vývoj situace okolo uprchlíků se zvyšuje spolu s nejvyšším dosaženým vzděláním a rovněž s rostoucím věkem. Výrazně stoupá ale zejména s deklarovaným obecným zájmem o politiku.

Pokud se podíváme na proměnlivost zájmu o aktuální situaci kolem uprchlíků v čase (viz graf 6), vidíme, že oproti poslednímu šetření z října 2017 deklarovaný zájem zřetelně (o 9 procentních bodů) klesl, přičemž dosáhl svého absolutního minima (47 %), které se vůbec poprvé dostalo pod hranici jedné poloviny. Nepotvrdil se tak možný obrat trendu, který naznačoval říjnový výzkum z roku 2017, ve kterém se zájem oproti dubnu 2017 mírně zvýšil. Naopak aktuální výsledek ukazuje na pokračování dlouhodobě převládajícího trendu poklesu zájmu o téma uprchlíků. Oproti úrovni, jíž dosahoval v době své kulminace na počátku roku 2016, zájem o vývoj aktuální situace okolo uprchlíků poklesl již o 31 procentních bodů.

Graf 6. Zájem o aktuální vývoj situace okolo uprchlíků – časové srovnání (%)

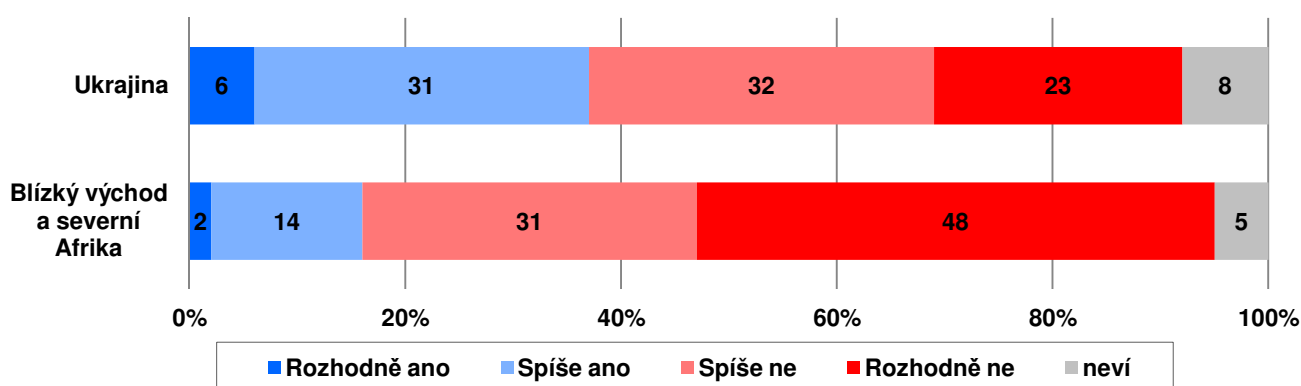

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Pozn.: Dopočet do 100 % je tvořen odpovědí „neví“.

Jelikož uprchlíci přicházejí z různých zemí, respondentům byly položeny i otázky, kde jsou rozlišeni lidé z Blízkého východu a severní Afriky, kteří tvoří jednu část uprchlíků, a lidé z Ukrajiny, kteří tvoří taktéž určitou část příchozích. Názory na přijímání uprchlíků z Ukrajiny se odlišují od postojů k přijímání uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky, a to velmi výrazně (viz graf 7).

Graf 7. Komparace názorů na přijetí uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky⁴ a na přijetí uprchlíků z Ukrajiny⁵ (%)

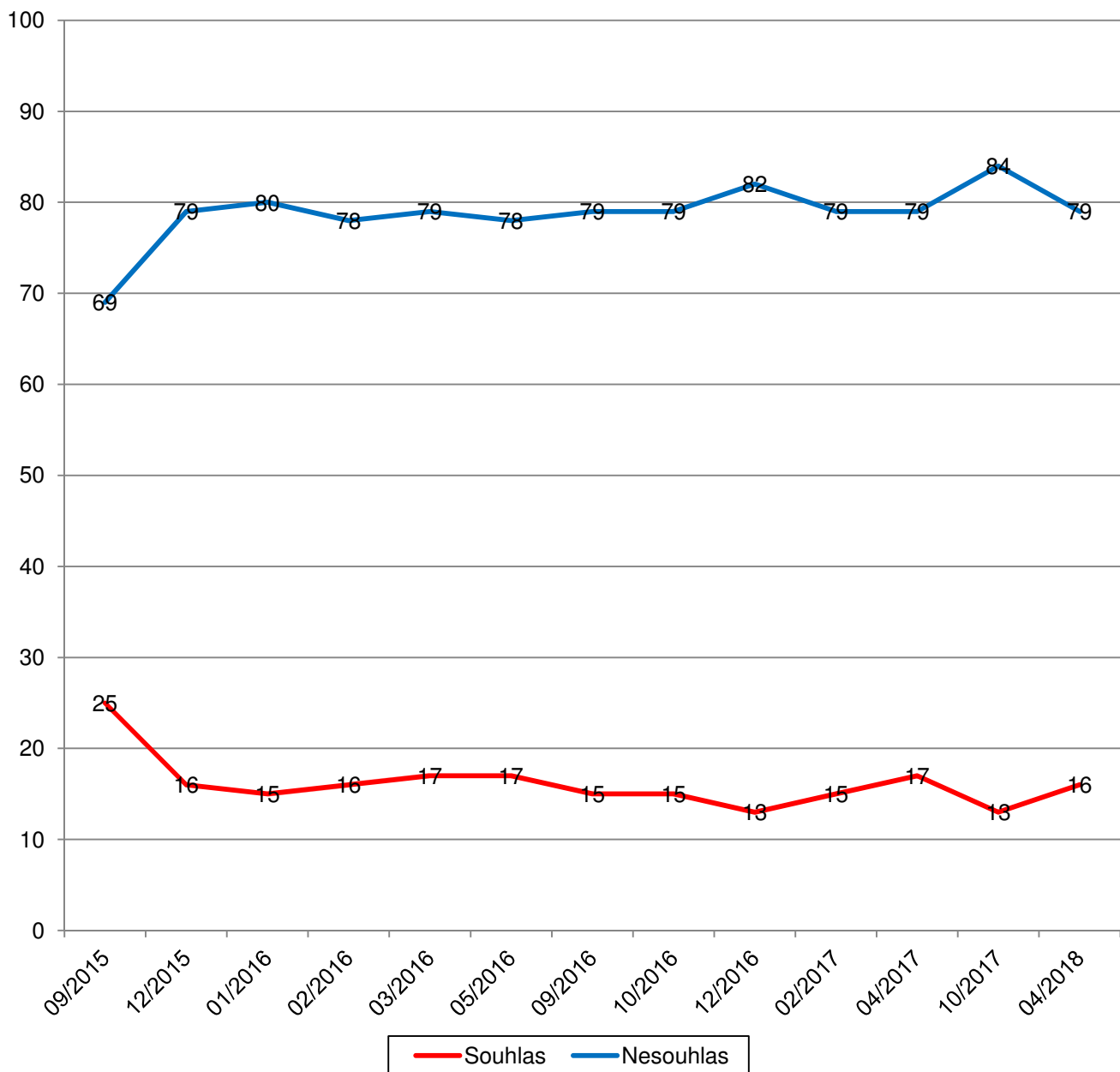

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 7. – 19. 4. 2018, 1115 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

⁴ Znění otázky: „Velký počet uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky přišel většinou do jihoevropských zemí, které nejsou schopny zvládnout takové množství uprchlíků. Podle Vašeho názoru, měla by Česká republika přijmout některé z těchto uprchlíků přicházejících do EU? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.“
⁵ Znění otázky: „Konflikt na východní Ukrajině také způsobil nárůst počtu ukrajinských uprchlíků. Měla by Česká republika přijmout Ukrajince z oblastí postižených válečným konfliktem? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.“

Jak vyplývá z výsledků v grafu 7, souhlas s přijímáním uprchlíků z Blízkého východu či severní Afriky vyjádřila v aktuálním šetření jen přibližně sedmina (16 %) dotázaných, přičemž 2 % odpověděla, že „rozhodně ano“, a 14 % zvolilo odpověď „spíše ano“. Proti přijetí uprchlíků z Blízkého východu či severní Afriky se postavily téměř čtyři pětiny (79 %) respondentů, přičemž necelá polovina všech oslovených (48 %) uvedla variantu odpovědi „rozhodně ne“ a necelá třetina (31 %) odpověděla, že „spíše ne“. Zbylých 5 % respondentů nedokázalo odpověď a zvolilo variantu „nevím“. Naproti tomu souhlas s přijímáním uprchlíků z Ukrajiny vyjádřily necelé dvě pětiny (37 %) respondentů, v tom 6 % „rozhodně“ a 31 % „spíše“, nesouhlas s přijímáním uprchlíků z Ukrajiny dala najevo mírně nadpoloviční většina (55 %) dotázaných, když 23 % odpovědělo „rozhodně ne“ a 32 % „spíše ne“. 8 % dotázaných nemá na tuto otázku jasný názor a volí možnost „nevím“.

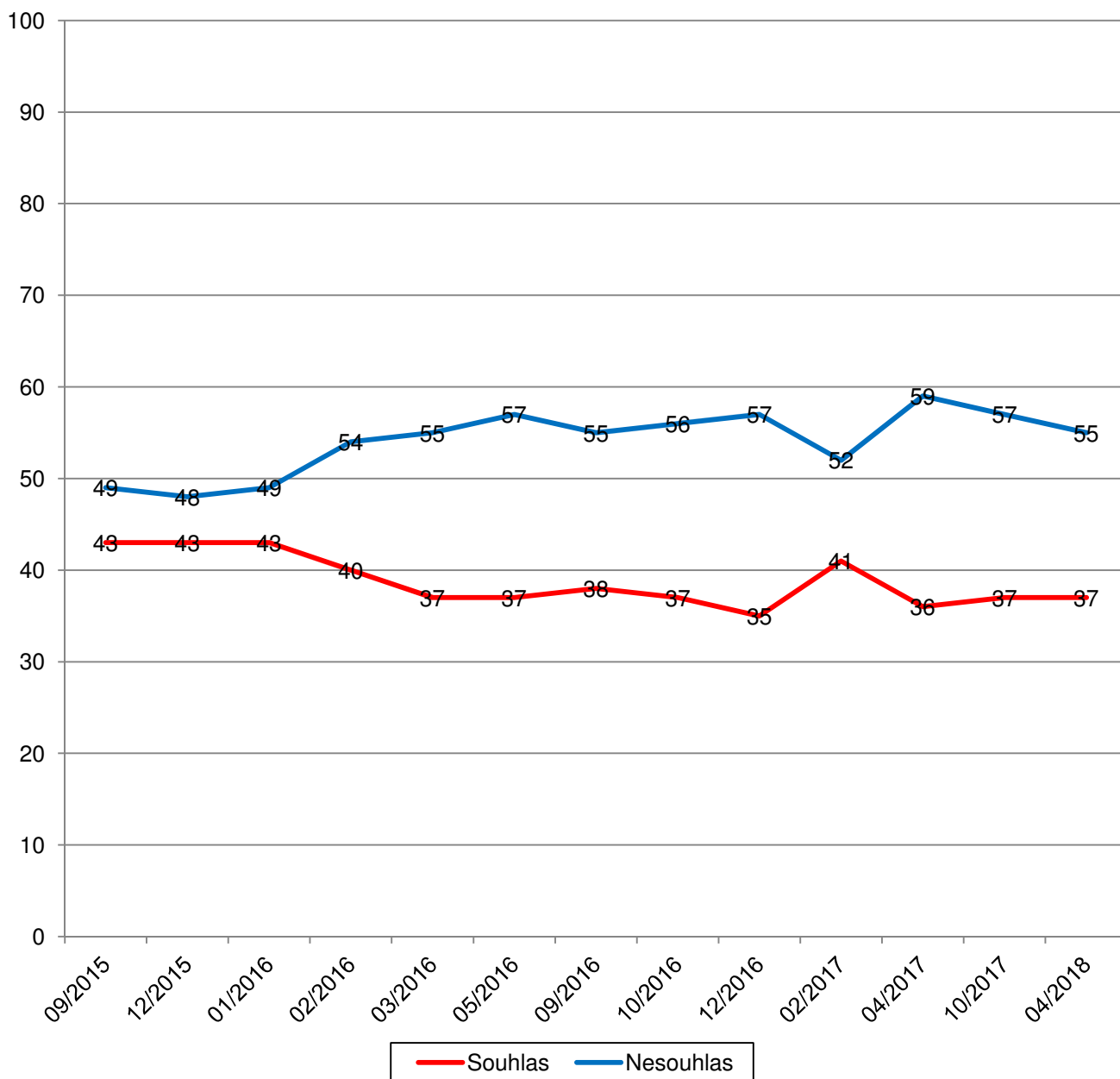
Graf 8. Postoje k přijímání uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky – časové srovnání (%)

Pozn.: Souhlas tvoří odpovědi „rozhodně ano“ a „spíše ano“, nesouhlas zahrnuje odpovědi „spíše ne“ a „rozhodně ne“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 9. Postoje k přijímání uprchlíků z Ukrajiny – časové srovnání (%)

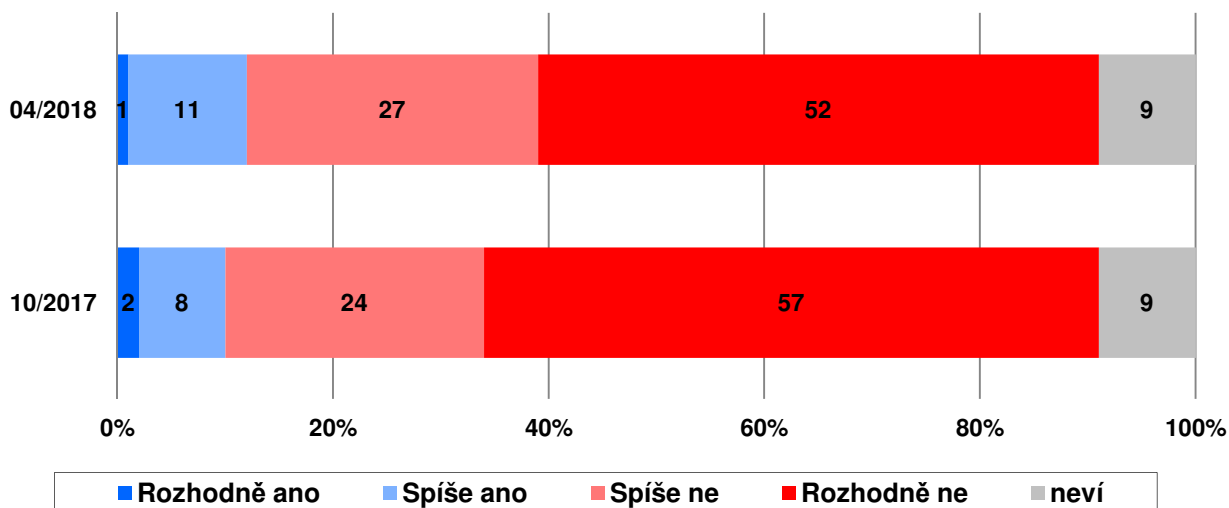

Pozn.: Souhlas tvoří odpovědi „rozhodně ano“ a „spíše ano“, nesouhlas zahrnuje odpovědi „spíše ne“ a „rozhodně ne“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Z hlediska časového vývoje vidíme, že postoj k přijímání uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky (viz graf 8) se s výjimkou úplně prvního výzkumu ze září 2015, kdy se dotázaní k němu stavěli méně odmítavě, stabilně pohybuje na úrovni okolo 15 % souhlasících a 80 % nesouhlasících, čemuž odpovídá i aktuální výsledek. Pokud jde o přijímání uprchlíků z Ukrajiny, do začátku roku 2016 byl postoj české veřejnosti k němu o něco vstřícnější, od března 2016 se s výjimkou jednoho menšího výkyvu v únoru 2017 stabilně pohybuje na úrovni, kterou zaznamenal i aktuální výzkum (tj. souhlas lehce pod 40 % a nesouhlas mírně nad 50 % dotázaných).

Graf 10. Názor na přijetí uprchlíků z muslimských zemí, pokud by jejich nepřijetím hrozila ztráta peněz z fondů EU (%)⁶

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Kromě výše uvedených již dlouhodobě zkoumaných otázek byla do výzkumu loni v říjnu nově zařazena otázka, která zkoumá postoje české veřejnosti k přijímání uprchlíků z muslimských zemí v případě, že by České republice hrozila ztráta peněz z evropských fondů, pokud by jejich přijetí odmítla (viz graf 10). Výsledky ukázaly, že hrozba ztráty peněz z fondů EU nemá na postoje občanů velký vliv. V porovnání s výsledky v případě otázky týkající se uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky se podíl odmítajících v tomto případě vůbec nezměnil, když v celkovém součtu činil opět 79 %, přičemž dokonce došlo k malému posílení podílu rozhodného odmítnutí (v daném případě 52 %, u otázky týkající se přijetí uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky to bylo 48 %). Naopak podíl souhlasu je u této otázky nižší než v případě otázky na přijetí uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky (12 % proti 16 %), což se na druhé straně promítá do trochu vyššího podílu nerozhodných odpovědí (9 % proti 5 %). Jak je přitom zřejmé z údajů v grafu 10, celkové rozložení souhlasu a nesouhlasu v případě postoje veřejnosti k přijímání uprchlíků z muslimských zemí za situace, kdy jejich nepřijetí by mohlo znamenat ztrátu peněz z evropských fondů se od října 2017 statisticky významně nezměnilo, nicméně došlo k mírnému poklesu (o 5 procentních bodů) u podílu rozhodného odmítnutí.

Podrobnější analýza ukazuje, že obecně vstřícnější k přijímání uprchlíků jsou lidé s dobrou životní úrovní a pravicovou politickou orientací. Z hlediska nejvyššího dokončeného vzdělání absolventi vysokých škol častěji vyjadřují souhlas s přijímáním uprchlíků z Ukrajiny. Naopak proti přijímání uprchlíků se obecně výrazně častěji a silněji vymezují ti, kdo uprchlíky pokládají za hrozbu.

⁶ Znění otázky: „Pokud by České republice hrozila ztráta peněz z evropských fondů, měla by přijmout uprchlíky z muslimských zemí? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.“

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v18-04</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>7. - 19. 4. 2018</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1115</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>231</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem- kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PM.11m; PM.203; PM.204; PM.205; PM.189m; PM.214</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>PM180608</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>8. června 2018</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

„Aktivita byla podpořena Strategii Akademie věd AV21 v rámci výzkumného programu "Globální konflikty a lokální souvislosti: kulturní a společenské výzvy".